

Вишневецька Марина Вікторівна,

Інститут мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка,

б-р І. Шамо, 18/2, м. Київ, 02152,

mvvyshnevetska@gmail.com

ORCID iD 0000-0001-5830-6406

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядається проблема формування естетичної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фахової підготовки. Автор досліджує сутність понять «культура», «естетична культура», «культура особистості»; визначає структуру, складові та суть процесу формування естетичної культури. Обґрунтовано роль володіння естетичними та художніми цінностями як одним із складників ідеальної моделі особистості зі сформованою естетичною культурою.

Ключові слова: культура особистості, естетична культура, майбутній вчитель музичного мистецтва, естетична культура майбутнього вчителя музичного мистецтва, цінності.

Вишневецкая М.В.

Формирование эстетической культуры будущего учителя музыкального искусства как психолого-педагогическая проблема

В статье рассматривается проблема формирования эстетической культуры будущего учителя музыкального искусства в процессе профессиональной подготовки. Автор исследует сущность понятий «культура», «эстетическая культура», «культура личности»; определяет структуру, ее составляющие и суть процесса формирования эстетической культуры. Обоснована роль владения эстетическими и художественными ценностями как одной из составляющих идеальной модели личности со сложившейся эстетической культурой.

Ключевые слова: культура личности, эстетическая культура, будущий учитель музыкального искусства, эстетическая культура будущего учителя музыкального искусства, ценности.

М. Vyshnevetska

Formation of aesthetic culture of a future music teacher as a psychological and pedagogical matter

The paper considers the process of formation of aesthetic culture of a future music teacher in the course of professional training. The author studies the subject matter of such concepts as culture, aesthetic culture and personal culture, and defines the structure, components and essence of the aesthetic culture formation process. The paper substantiates the role of having aesthetic and artistic values as they are one of the components of an ideal model of a personality with mature aesthetic culture.

Defining the concept of culture, the author states that there are interrelated factors and results of human activities: material and spiritual ones. Material culture comprises the whole realm of material and practical existence and development of people, the whole sphere of their lives, while spiritual culture comprises values of collective consciousness realm. Aesthetic culture is one of the components of spiritual culture, and spiritual realm is related to material spheres of life, since aesthetic attainments and concepts are generalized and related to different areas of human activities.

The paper highlights that culture marks the modern historical level of development of society, creative energies and abilities of human, and is represented by types and forms of organization of lives and activities of people, and this gives rise to a search for modern society needs in formation of a well-rounded educated teacher, capable of developing successfully and nurturing aesthetically the culture of youth.

Personal aesthetic culture is defined as a result of a person's aesthetic education aimed at development of aesthetic orientations and a system of values in the realm of feelings, needs, interests, ideals and preferences, standards for judgments and principles of aesthetic attitude towards reality. This is a process of consistent and deliberate impact on an individual with a purpose of achieving harmonious, well-rounded development, formation of aesthetic attitude towards life, ability to enjoy the beauty of the surrounding reality, works of art, and actively create this beauty.

Indicators of mature aesthetic culture of a future music teacher include the ability to see and identify aesthetically expressive elements of the whole and the whole itself in the perception of musical material, ability to express own aesthetic impressions, ability to systematize acquired aesthetic impressions, ability to use aesthetic knowledge and skills in creative activities and in everyday life.

It is noted that artistic experience has significant value for a future music teacher, which is gained through the amount of apprehended literary, theatrical, artistic and musical material, scope of common cultural and artistic competence, practical experience in music-making, consideration of personal qualities of students and their psychological traits.

Key words: *personal culture, aesthetic culture, future music teacher, a esthetic culture of a future music teacher, values.*

© Вишневецька М.В., 2019

Постановка проблеми. У сучасній системі освіти потреба у формуванні естетичної культури залишається актуальною, що пов'язано з особистісним аспектом розвитку та професійного становлення фахівців. Нова педагогічна парадигма висуває ідею особистісно орієнтованого навчання та освіти, яка передбачає залучення молодшої людини до естетичного досвіду людства, ціннісно-естетичного ставлення до дійсності, що забезпечує гармонійний розвиток та самореалізацію особистості в процесі навчання. За твердженням О. Олексюк [8, 6], структура особистості, соціальне замовлення суспільства, специфіка музичного мистецтва зумовлюють цілі викладання і через них впливають на зміст освіти, методи, форми та засоби викладання музичних дисциплін, на яких, на нашу думку, формується, естетична культура майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній теорії та практиці науковим підґрунтям для здійснення комплексного вивчення проблеми формування естетичної культури особистості є дослідження в галузі філософських (Г. Васянович, А. Герасимчук, І. Зязюн, В. Кремень, П. Саух та ін.), психологічних (І. Бех, Л. Виготський, О. Завгородня, Г. Костюк, В. Моляко, В. Рибалка та ін.) наук; гуманітарних дисциплін (Н. Бібік, М. Вашуленко, Н. Волошина, В. Жуковський, К. Климова, Ю. Ковбасенко, Л. Мірошніченко, О. Місечко, Д. Наливайко, О. Ніколаєнко та ін.); естетичної освіти (В. Бутенко, О. Дем'янчук, Л. Левчук, Г. Падалка та ін.); виховання художньо-естетичної культури студентської молоді (О. Олексюк, Г. Падалка, Л. Рапацька, О. Руд-

ницька, Т. Суслова, О. Шевнюк, В. Ковальчук, Ж. Озолія, В. Радкевич та ін.).

Теоретичним підґрунтям у вивченні музично-педагогічних, художньо-естетичних та мистецьких цінностей стали праці А. Козир, Л. Кондрацької, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Щолокової, теоретичні та методичні передумови формування естетичної культури (О. Гук, Г. Сотська), культура життєтворчості особистості (Н. Богданова), естетичні та етичні основи розвитку викладачів закладів вищої мистецької освіти (І. Зязюн, О. Отич, Л. Штома), формування естетичної культури, естетична культура як мета естетичного виховання (В. Клепиков, О. Пташук), естетичний потенціал культури (Н. Крилова, О. Олексюк).

Спираючись на теоретичний аналіз наукової літератури та реальний досвід естетичного виховання, можемо стверджувати, що вихідним положенням складного особистісного утворення, яким є естетична культура і яке виступає важливою рисою педагогічного професіоналізму, є взаємозумовленість, взаємозалежність інтелектуального, морального, емоційного й діяльнісного компонентів [2].

Методологія дослідження ґрунтується на загальнотеоретичних і методологічних положеннях філософії, психології та педагогіки щодо формування естетичної культури. Для реалізації поставленої мети застосовувалися методи теоретичного та емпіричного дослідження (аналіз наукової літератури, синтез, систематизація, узагальнення).

Виклад основного матеріалу. Поняття «культура» науковці тлумачать як штучний, створений людьми світ, результат їхньої дій і вчинків (І. Кант); сукупність матеріальних і ду-

ховних цінностей, створених людиною в її історичному розвитку (Ю. Борев, В. Стьопін); сферу реалізації людських цінностей (Г. Сікорська); весь масив людського буття (Є. Бистрицький). При цьому спільною думкою науковців є те, що культура — це сфера вільної самореалізації особистості, сфера творчості; ціннісне ставлення до реальності; штучний, створений думкою, духом і руками людини світ, відмінний від «натури» (природи) [11].

На думку Т. Латишової, загальне визначення культури (*лат. cultura* — оброблення) — соціально-прогресивна творча діяльність людства у всіх сферах людського буття й свідомості. Культурна діяльність, процеси і явища в суспільстві надзвичайно складні через багатфакторність основних своїх складових. Прийнято говорити про матеріальну (техніка, виробничий досвід, матеріальні цінності тощо), духовну (філософія, наука, мистецтво, література, мораль, освіта тощо) і політичну (цілі, засоби, соціально-політичні групи, рухи, відносини тощо) культуру. Культура — це поняття, що позначає сучасний історичний рівень розвитку суспільства, творчих сил та здібностей людини, і представлене типами й формами організації життя й діяльності людей. Це сукупність досягнень людства, все багатство матеріальних і духовних цінностей, які ним створюються; це інтегральний образ, що поєднує науку, освіту, літературу, мистецтво, мораль, уклад життя при визначальній ролі світогляду [7].

Культура особистості є частиною культури суспільства, яка характеризується сукупністю особистісних ціннісних орієнтирів, що охоплюють всі сфери життя в їх взаємодії зі світом і відповідають найвищим здобуткам суспільства; здатністю до ціннісного сприйняття дійсності та її перетворення за законами краси.

За концепцією В. Клепікова [4], естетична культура особистості в сучасній науковій літературі розглядається як система, що включає в себе такі складові: естетичні цінності, що освоюються в процесі навчання, виховання і розвитку; естетичні установки і потреби (здібності, сприйняття, хвилювання, відношення, почуття, смак, оцінка, ідеал), необхідні для освоєння цінностей; цілеспрямована діяльність і творчість (перевідкриття попередніх і створення нових естетичних та художніх цінностей у різних видах людської діяльності, у тому числі й у мистецтві); освітній простір, що сприяє зануренню особистості у «світ естетики» (атмосфера, середовище, аура, оточення).

Естетична культура досить складний і широкий термін. Слід зіставити такі поняття, як

естетична культура суспільства та естетична культура особистості, що визначаються тією мірою засвоєння естетичних цінностей, якою володіє остання. Тому структуру естетичної культури складають естетична свідомість, що відтворюється у розвитку почуттів, смаків, ідеалів, поглядів, переживань, потреб, суджень; естетичні моменти різних видів діяльності (перетворююча активність у мистецтві, праці, побуті, під час спілкування, у суспільному житті тощо); естетичне виховання у різноманітні сфер та засобів свого прояву [5, 174].

Під естетичною культурою особистості ми розуміємо сегмент загальної культури, що відображає поєднання якостей, компетентностей та духовних цінностей, спрямованих на реалізацію естетичних функцій музичного мистецтва в освітньому процесі.

На думку Н. Крилової, суспільство формує умови для розвитку мистецтва, можливості його змін, професійного зростання, а головне — самовизначення. Адже мистецтво, мистецька освіта створює соціокультурне середовище і таким чином формує умови для подальшого розвитку культури. Автор наголошує, що механізм реалізації естетичних ідей у культурі має вияв у трьох своїх функціях: гносеологічній — відображення інформації; креативній — створення нової інформації; комунікативній — передача, зв'язок, порівняння і взаємодія інформації. Потенційні можливості мистецтва визначаються свободою та широтою реалізації цих трьох функцій. Таким чином, можливості культури і мистецтва взаємопов'язані й взаємозумовлені [6, 104–105].

Поняття естетичної культури, як зазначає О. Гук, вбирає в себе результати виховання і розвитку особистості. Суть процесу формування естетичної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва можна схарактеризувати як навчально-освітню діяльність у закладах вищої мистецької освіти, що спрямована на забезпечення особистості системою естетичних знань та вироблення на їх основі естетичного смаку й естетичного сприйняття світу, забезпечення у такий спосіб готовності й уміння особи жити, працювати, поводитися за законами краси [2].

М. Каган, Л. Масол, Н. Миропольська, Б. Лихачов, С. Русова естетичну культуру особистості визначають як результат її естетичного виховання, метою якого є вироблення естетичних установок, ціннісних орієнтацій у сфері почуттів, потреб, інтересів, ідеалів і смаків, критеріїв оцінки й принципів естетичного ставлення до дійсності. Це процес послідовних і цілеспрямованих впливів на особистість з метою гармонічного, всебічного розвитку, формування есте-

тичного ставлення до життя, здатності насолоджуватися красою навколишньої дійсності, творами мистецтв, активно творити цю красу [11].

О. Гук наголошує, що суть загальної естетичної культури особистості можна розглядати як таку, що акумулює в собі елементи всіх складників розвитку людини і виявляється як у розумовій (інтелектуальній) діяльності, так і у фізичній досконалості, моральному, трудовому, валеологічному процесах, всіх їх об'єднуючи і гармонізуючи. Таким чином, в естетичній культурі автор виділяє три основні складові, які вбирають у себе всі інші, — естетичне виховання, естетичний розвиток, естетична культура. Вони є надзвичайно складними, тому що вміщують безліч елементів як творчої емоційно-почуттєвої сфери, інтелектуально-інформаційної, так і фізично-біологічної, соціально-громадської, морально-психологічної [2].

Визначаючи поняття «культура», більшість дослідників стверджує, що існують взаємопов'язані між собою фактори і результати людської діяльності — матеріальні та духовні. Матеріальна культура охоплює всю сферу матеріально-практичного існування і розвитку людей, всю сферу їхнього життя, а духовна — цінності сфери суспільної свідомості (філософія, політика, мистецтво). Естетична культура є одним із компонентів духовної діяльності, а духовне пов'язане з матеріальними сферами життя, бо естетичні навички, поняття узагальнюються й пов'язуються з різними (майже з усіма) сферами діяльності людини.

В основу естетичної культури студента покладено систему естетичних знань і вмінь, які стають визначальною характеристикою його гармонійного загального та професійного розвитку. Обов'язковим складником естетичної культури студента є емоційне забарвлення інтелектуальних процесів: захоплення, радісне переживання нового наукового відкриття, зацікавлене до нього ставлення, залучення до творчої скарбниці вчених свого університету [2].

Ідеальною моделлю особистості зі сформованою естетичною культурою є така, яка має певний рівень володіння естетичними і художніми цінностями, що реалізуються у виборчих перевагах, широті й глибині естетичної взаємодії з ними, у готовності за законами краси переносити накопичені естетичні враження, образно-виразні смисли на свою діяльність, взаємини з тими, хто її оточує, світовідчуття і світогляд, творче захоплення й дозвілля. Цінність виступає як один із способів розуміння такого поняття, як «значимість». В основу естетичної культури покладено життєстверджу-

ючи цінності (прекрасне, піднесене, трагічне, героїчне, комічне тощо), а також антицінності (потворне, дисгармонійне, жахливе тощо), які слугують для створення контрасту зі справжніми цінностями, виступають як привабливі об'єкти (предмети, їх властивості, стан тощо), що зумовлюють позитивно-емоційні відносини. Вони — джерело задоволення, насолоди, радості, користі.

Сучасний дослідник О. Пташук [10] зазначає, що естетична культура особистості — це така якість індивіда, що виявляється у здібності та вмінні емоційно сприймати й оцінювати явища життя і мистецтва — прекрасні та потворні, трагічні й комічні; перетворювати природу, навколишній світ, людину за законами краси. Естетична культура — складник духовного життя суспільства та кожної людини. Формування естетичної культури, її розвиток істотно залежить від активного ставлення особистості до естетичних цінностей, розвиненого прагнення «споживання» цінностей мистецтва. Однак останнє не гарантує ефективності формування естетичної культури, оскільки мають бути сформовані навички естетичного сприймання, естетичного оцінювання, рефлексії.

Естетика впливає на людину по-різному, різнобічно збагачує її духовний світ і вдосконалює її діяльність. Вона сприяє формуванню творчих здібностей особи та зміцненню її моральних позицій. І. Зязюн стверджує, що єдність естетичного й морального виховання, громадянського і політичного, гармонія Істини, Добра й Краси є не лише очікуваним результатом, а й передумовою ефективного естетичного виховання. Справжньою основою, умовою формування уявлень про прекрасне і потворне, піднесене й низьке, трагічне і комічне, здатності відчувати й переживати естетичне в навколишньому світі є вільне громадянське мислення та поведінка особи. Саме естетика передує всім духовним аспектам формування людини, включаючи естетичне виховання. Дух свободолюбства, атмосфера демократизму, надання людині максимальної свободи вибору і самовиявлення, усвідомлення індивідом своєї неповторної індивідуальності через самооцінку — усі ці чинники є визначальними в становленні й розвитку її естетичного досвіду [3, 12].

Сучасні вчені, (зокрема, Г. Падалка) під естетичною культурою майбутнього вчителя музичного мистецтва розуміють складну якість цілісної особистості, спрямовану на естетичне сприйняття та аналіз різноманітних естетичних явищ, уміння адекватно оцінювати й класифікувати їх.

До показників сформованої естетичної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва належать такі критерії: уміння бачити та виявляти естетично виразні елементи цілого і саме ціле в сприйманні музичного матеріалу (наявність естетичних потреб, установок, смаку); уміння висловлювати свої естетичні враження (володіння понятійним і образним апаратом); уміння систематизувати отримані естетичні враження (оперування образами, зіставлення загальної картини); уміння застосовувати естетичні знання і навички у творчій діяльності та повсякденному житті.

О. Полатайко зазначає, що для майбутнього вчителя музичного мистецтва велике значення має художній досвід, накопичений завдяки кількості сприйнятого літературного, театрального, живописного та музичного матеріалу, обсягу загальнокультурних і художніх знань, практичного досвіду музикування, написання творів тощо. Крім того, варто враховувати особистісні властивості студентів, їхні психологічні якості: загальні та художні потреби, особистісні інтереси, мотиви навчання, властивості пам'яті, сприйняття, емоційної реакції на твори мистецтва, обсяг художніх знань. Особливе значення має також уміння студентів творчо і сміливо мислити, здатність знаходити незвич-

ні розв'язання завдань, робити умовиводи; грамотно й лаконічно висловлювати власну точку зору. Тому в системі формування естетичної культури студентів ми виділяємо такі суб'єктивні, або внутрішні, чинники впливу: індивідуально-психологічні особливості; креативність мислення; володіння вербальною мовою; життєвий і художній досвід, який залежить від вибору людини, її вчинків, діяльності [9].

Висновки. Отже, формування загальної культури особистості, естетичної культури вчителя музичного мистецтва є безперервним процесом, який формується не лише в освітньому середовищі, а й у суспільстві загалом. Таким чином, поєднання загально-естетичного досвіду, власний естетичний потенціал, цінності, ідеали студента з його фаховою підготовкою у закладах вищої мистецької освіти відіграють важливу роль у процесі становлення особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва. Теоретичні та практичні складові навчання є основою для формування в майбутнього вчителя музичного мистецтва естетичної культури, професійного естетичного ставлення до мистецтва взагалі й до музичного мистецтва зокрема, що виявляється в єдності естетичних ідей, теорій та поглядів, самовираженні та самореалізації у професійно-педагогічній діяльності.

ДЖЕРЕЛА

1. Богданова Н. Культура життєтворчості особистості. Філософсько-світоглядний аналіз; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. 302 с. Бібліогр.: с. 272–302.
2. Гук О.Ф. Теоретичні передумови формування естетичної культури. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2013. Вип. 18. С. 193–199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpp_2013_18_28
3. Естетичні та етичні основи розвитку педагогічної майстерності викладачів вищих педагогічних навчальних закладів: бібліогр. покажч. Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих; [упоряд.: Штома Л.Н.; авт. вступ. ст. Отич О.М.; наук. ред. Зязюн І.А.]. Київ — Кіровоград: Імекс, 2013. 149 с.
4. Клепиков В.Н. Формирование эстетической культуры современного школьника. *Педагогика*. 2014. № 9. С. 41–50.
5. Колесінков М.П., Колеснікова О.В., Лозовой В.О. [та ін.]. Естетика: навч. посіб; за ред. В.О. Лозового. К.: Юрінком Інтер, 2007. 208 с.
6. Крылова Н.Б. Эстетический потенциал культуры. М.: Прометей, 1990. 146 с.
7. Латишева Т., Манжелеєв Г., Тарапата М. [та ін.]. Культура здоров'я старшокласника (ліцеїста-медика). *Донецький вісник Наук. товариства ім. Шевченка*. Донецьк: Донецьке відділення НТШ. 2008. Т. 20. С. 133–144.
8. Олексюк О.М., Бондаренко Л.А. Методика викладання музичних дисциплін у вищій школі: навч. посіб. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 112 с.
9. Полатайко О.М. Герменевтичний підхід до формування естетичної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*: зб. наук. пр.; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А.С. Макаренка; редкол.: Г.Ю. Ніколаї, А. Валюха, Н.П. Гуральник [та ін.]. Суми: ВВП «Мрія», 2016. Вип. 1 (7). С. 3–11.

10. Пташук О.А. Естетична культура особистості як мета естетичного виховання: теоретичний аналіз. *Інноватика у вихованні*. 2016. Вип. 3. С. 289–295.
11. Сотська Г.І. Теоретичні та методичні засади формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2011. Вип. 28. С. 472–477. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2011_28_100

REFERENCES

1. Bodanova, N. (2011). *Kultura zhyttietvorchosti osobystosti. Filosofsko-svitohliadnyi analiz* [Culture of a Creative Life of an Individual. Philosophical and Worldview Analysis]. Kyiv: National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov (in Ukrainian).
2. Huk, O. F. (2013). *Teoretychni peredumovy formuvannya estetychnoi kultury* [Theoretical Background for Formation of Aesthetic Culture]. *Aktualni problemy sotsiologii, psykholohii, pedahohiky*, Issue 18, P. 193–199 (in Ukrainian).
http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2013_18_28
3. *Estetychni ta etychni osnovy rozvytku pedahohichnoi maisternosti vykladachiv vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv* [Aesthetic and Ethical Grounds for Development of Pedagogical Proficiency of Teachers of Higher Education Institutions] [ed. by I.A. Zaziun]. (2013). Kirovohrad: Imeks. (in Ukrainian).
4. Klepikov, V. N. (2014). *Formirovanie esteticheskoi kultury sovremennogo shkolnika* [Formation of Aesthetic Culture of a Contemporary Student]. *Pedagogika*, Issue 9, 41–50 (in Russian).
5. Kolesnikov, M. P., Kolesnikova O. V., Lozovoi, V. O. (2007). *Estetyka: navch. posib.* [ed. by V. O. Lozovoi]. *Aesthetics: study guide*, Kyiv: Yurinkom Inter (in Ukrainian).
6. Krylova, N. B. (1990). *Esteticheskii potentsial kultury* [Aesthetic Potential of Culture]. Moscow: Prometei (in Russian).
7. Latysheva, T. (2008). *Kultura zdorovia starshoklasnyka (litseista-medyka)* [Health Culture of High School Student (student of a medical lyceum)]. *Donetskiy visnyk Nauk. tov-va im. T. Shevchenka*, Issue 20, Donetsk: Donetsk Department of Shevchenko Scientific Society (in Ukrainian).
8. Oleksiuk, O. M., Bondarenko, L. A. (2018). *Metodyka vykladannya muzychnykh dystsyplin u vyshchii shkoli: navch. posibnyk* [Methodology of Teaching Music in High School: study guide]. Kyiv: Borys Grinchenko Kyiv University (in Ukrainian).
9. Polataiko, O. M. (2016). *Hermenevtychnyi pidkhid do formuvannya estetychnoi kultury maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva* [Hermeneutik Approach to Formation of Aesthetic Culture of a Future Music Teacher]. *Aktualni pytannia mystetskoï osvity ta vykhovannia: zbirnyk naukovykh prats*, Issue 1 (7), Sumy: VVP Mriia, pp. 3–11 (in Ukrainian).
10. Prashyk, O. A. (2016). *Estetychna kultura osobystosti yak meta estetychnoho vykhovannia: teoretychnyi analiz* [Personal Aesthetic Culture as the Aim of Aesthetic Education: theoretical analysis]. *Innovatyka u vykhovanni*, Issue 3, pp. 289–295 (in Ukrainian).
11. Sotska, H. I. (2011). *Teoretychni ta metodychni zasady formuvannya estetychnoi kultury maibutnoho vchytelia obrazotvorchoho mystetstva* [Theoretical and Methodological Background of Formation of Aesthetical Culture of a Future Arts Teacher]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, Issue 3, pp. 472–477 (in Ukrainian). http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2011_28_100

Стаття надійшла до редакції 12.09.2019 р.

Прийнято до друку 15.10.2019 р.